

7

3

sectia istorica,
anul I

Istoria Romanilor

11559

Muzeu
Literarilor
Romane

Ioan Basarabescu

3 Iunie 1893.

De ce opera reformatoare a Gra-
hilor n'a reușit?

Ori ce epocă revoluționară, în istorie,
a fost în totdeauna rezultatul unei stări
anormale de luxuri; și în general această
anormalitate s'a manifestat prin
lipsa de progres a unei stări de luxuri
într'un stat, stare de luxuri care
dacă s'ar fi confirmat merului natural
al progresului celorlalte stări,
n'ar fi dat naștere unor relațiuni
nefaste între ea și cele ce au lăsat
o înapoi. — Uneori, acest regres este
colosal, în cât abisul ce se sapă
între situația care a stagnat și între
cele ce au lăsat-o în urmă, este imens,
câți de multe ori se calcă întregi se

despart. - Aceasta stare de amestecă-
mă nu poate dura vesnic, sau dacă
durează atunci institutia decădută e
merită să dispară: - Apoi adesea
ori momente de deșteptare, momente
reprezentate prin intrarea acelor omeni
rași, a acelor spirite superioare, în-
gestiate cu o prevedere ~~pe~~ neînțeleasă
de contemporanii ^{lor} și care văd în imen-
sitatea abisului săpat, vocea ca
prin forțări colosale, prin sacrificii
urduite de superioritatea genurilor lor,
să facă să dispară acest abis,
și cu pași giganteschi să transforme
secolul în an și cu înțeleala fulgerului
să ~~facă~~ ^{ridice} starea de lucruri înălțată
la nivelul celor l'alte. - Din nenou-
roare aceste spirite fiind rare, nu și
pot impune prin forță reformele bine-
făcătoare societății decădute, care

nu le pricepe, și căreia aparține. -

Spiritele mediocre, mulțumite cu starea
lor de decadență, se opun ori - cărei
schimbări, care cu atât mai greu va
fi de efectuat cu cât reformele propuse
li se vor părea mai radicale. -

Într-o asemenea situație, două lucruri
se pot întâmpla: 1) Cu cât noile
idei vor izbucni și prinde mai multă
rădăcină și desigur vor căpăta mai
mulți aderenți, cu atât aceste idei
vor avea mai mult norocul de
a triumfa; - căci în acest caz, re-
voluția va decide. - Și din acest punct
de vedere un exemplu strălucit ni-l
dă Revoluția Franceză. - 2) Din
purtivă: Cu cât aceste idei de re-
formă vor găsi o epocă în care
partizanii Conservativi ai vechilor
idei vor fi mai puternici, și aderenți.

11559/2

Muzeul
Literaturii
Române

lor mai slabi, cu atât o cădere sigură
va fi rezultatul și generalul reformat
va pieri de sigur ca un adevărat
martir. - Aceste spiritate prevechite, sunt
ca și mișcările, sunt în totdauna
antemergătoarele unei schimbări care
va veni mai târziu, poate peste secol,
dar de sigur va veni. -

Într-o asemenea situație vedem
că are renascerea să se găsească
Republica romană, în epoca ei de
decadență, arde în epoca Goahilo.
Într'adevăr: starea în care se găsea
republica față de imensele proprii
căpătate prin ^{atâtea} cuceriri și victorii,
era o stare de absolută înăpădere. -

Timpuile se schimbaseră: împrejuri
felicite pentru curajul popor
roman, făcuse ca ^{de la} un mic
orașel, stăpânirea lui să se

întinda asupra lumii întregi. -

Starea de lucruri devenise deci cu totul
altă: datorită guvernului față de
știri, acum se înmulțiseră în cât
chiar fatalmente modul de organizare
al acestui guvern trebuia schimbat. -

Din nefericire s'a întâmplat contra-
riul: - Constituția, fundamentul edi-
ficiului social al unui popor, Con-
stituția, care reclama cele mai ne-
înclăturate schimbări, Constituția
a rămas aceeași din timpul lui Servii
Tulii. - Dar o asemenea Constituție,
excellentă - poate pentru conducerea unui
stat, sau chiar a unui stat, față de
imensitatea atâtea pământuri cucerite,
rămâne o absurditate. -

Tată dar o primă anomalie,
din care decurg o mulțime de rele, -
atât pentru stăpânitor cât și pentru

supuși. — În cât catastrofa n' avea să întârzieze; republica devenea cu această organizație de guvernământ devenea ceva absurd, în cât fatalmente trebuia să se ajungă la o stare de saturatie, din care să reziasă acea schimbare de lucruri, care a adus într'un chip natural, monarhia. — Până să se ajungă la această eguidare a fundamentelor unei așa de rechte institutii, câte jertfe n'au trebuit să se facă, câte eroi n'au trebuit să piară pe altarul ideilor lor? Graubi sunt exemplul cel mai strălucit al acestor eroism; spiritul lor așa de superior n'a fost înteles, și dacă propunerile opera lor reformatoare n'a izbutit, are în tot cazul marele merit de a fi grăbit meroul către monarhie.

Într'adever, Tiberiu Graubi a formulat legea sa în așa chip, în cât numai cei intererati puteau găsi în ea o tendință de radicalism. — Dar cei interesati erau tocmai cei portonieri, în cât a fost destul ca acestora să li se pară că ved o umbră de radicalism în propunerile lui Tiberiu și ale lui Oani, ca printre o desfacurare de forte în destul de mare, să ucidă și opera și pe reformatorul. —

Oligarhia era la putere. —

Agros public (ager publicus) nu numai că era în mâinile ei dar încă era aproape de a deveni ager privatus. —

Propunerile lui Tiberiu nu i atinse de cât foarte puțin, căci iată care sunt: i.) Nimeni nu putea să pozeze mai mult de 500 jugere din ager publicus și dacă avea ~~și~~ haeti-

să ia ~~de~~ fie pentru câte două 250 jugere.
Măsura prin care nici un posesor
de agră publică nu se putea ruina.

2) Președintele de pământ se va lua, iar
statul va despăgubi pe posesor pentru
cheltuielile făcute în construcție.
Întregul spirit al acestei legi arată până
la cei deștați că Traian în era sa
cu patima în pătura nobililor și
era dispus pentru tratative.

3) Acest posesor de pământ să se di-
stribue cetățenilor săraci; și în schimb
ei să fie obligați a răspunde statului
cu o dană în natură sau în bani.

Deci, el nu avea să facă joasă cu
pământul, și prin urmare în era
asa de exclusivist în fața intențiilor lui,
cum o credeau nobilii. Se cerea de
la Traian câte un as pentru un juger.

4) Executarea acestor dispozițiuni avea să

se facă treptat, poporul avea să
aleagă în fie-care an triumvirii
pentru împărțirea agrurilor.

5) Se creează din acestea marile
domenii cum erau Campus Sclatus
și Ager Campanus, care aduceau veni-
turi mari statului.

Vedem din aceste dispozițiuni cât
de bun era planul lui Traian și cât
de puțin era din legalitate. Dar
am spus de la început: Starea
de decadentă era infiltrată în toată
în cei ce țineau în mână puterea;
saturația nu ajunseser până acolo
în cât revoluția să se producă fatal-
mente; și dacă amândoi Traian
mor într-un mod așa de nenatural,
și opera lor reformatoare nu reu-
șește este că timpul marilor idei,
și al unei radicale reforme, nu

11559/5

sesize mea, de si era aproape.

Bassarabescu Ioan

sectia istorica

anul I.

